

kiemelkedően szerepel a mezőnyben, nemcsak szülőhazájában (a 2000. év fel-fedeztjének és a madridi Szent Izidorról elnevezett bikaviadal-sorozat győz-tesének választották), hanem telente Peruban és Kolumbiában is. Szűkebb szülőföldjén, Valencia városában nagy megtiszteltetésként vállon vitték ki a porondról fellépése után, 2001. március 17-én. Egyébként Valencia adja az utóbbi időkben a legjobb spanyol matadorok jelentős részét: ide való a ko-runkban legnagyobbként elismert Enrique Ponce és a szintén kiváló Vicente Barrera is.

Hivatkozott irodalom:

BENLLOCH, JOSÉ LUIS 1990. április 22–május 27. 8–10. „Valencia. – A bika-viadalok keresztmetszete.” Fordította KORONCZ ÁGNES. In: Bikaviadalok. Spanyol plakáttörténeti kiállítás Valenciából. Szentendrei Képtár
HEMINGWAY, ERNEST 1932. *Death in the Afternoon*. New York, Charles Scribner’s Sons. (Halál délután. Fordította PAPP ZOLTÁN. Bp.: Európa 1969.)
KICSI SÁNDOR ANDRÁS 1999. „A bikaviadal.” *Holmi* 11/2: 231–247.

KICSI SÁNDOR ANDRÁS

SZARVASMARHANEVEK HETYENBEN

Az állatnevek kutatása sajnos még napjainkban is a névtudomány eléggé elhanya-golt területe Magyarországon, a határon túl pedig különösen az. Kárpátalján eddig egyetlen, állatnevekkel foglalkozó cikk sem jelent meg. Pedig ezek a nevek is rengeteg érdekességgel szolgálhatnak a kutatók számára. Az állatnevek fő funkci-ója a többi tulajdonnévhez hasonlóan a megkülönböztetés és az azonosítás. De más tulajdonnévfajtaiktól eltérően az állatnevek keletkezésében még egy fontos tényező közrejátszik: az úgynevezett antropomorf szemlélet (J. SOLTÉSZ, 1979. 70). Amikor ugyanis elnevezzük egy állatot, akkor lényegében emberként tekin-tünk rá. Ennek oka a mindennapi kapcsolatban, közvetlen érintkezésben van. Bi-zonyíték erre, hogy sok állat személynevet visel. Az állatnévadásban nagy szerepe van az átvitt tulajdonneveknek, elsősorban a személyneveknek és a becenevek-nek. De az állatnévadásban sokkal szélesebb körből válogathatunk, mint a sze-mélynévadásban. J. Soltész Katalin megfogalmazása szerint: „Az állatnévadás tartománya határtalan. Olyan nevet adunk állatunknak, amelyet akarunk: rendel-kezésünkre áll a teljes szókincs és tulajdonnév-állomány, de még önkényes hang-sorok is. Ugyanakkor az állatnevek jelentékeny része motivált és információs ér-tékű” (J. SOLTÉSZ, 1979.73).

Általában csak az emberhez legközelebb álló állatok kapnak nevet. Az állatnevek, ezen belül a szarvasmarhanevek, a személynevek mellett leggyakrab-

ban köznévből, vagy melléknévből alakulnak, és jellegzetes tulajdonságuk, hogy általában egyeleműek.

Az alábbiakban szülőfalum, a kárpátaljai Hetyen mai szarvasmarhaneveit dolgozom fel. Hetyen kis magyar falu Beregszásztól 25 km-re, közvetlenül az ukrán–magyar határ mellett. A faluban nagy hagyományai vannak a szarvasmarhatartásnak. A régi kolhozidőkben is nagyon sok háztájiban volt saját jószág, a teheneken kívül sokan tartottak hízlalásra bikát is. Napjainkban pedig, a privatizáció után, nagyon ritka az az udvar, ahol ne tartanának tehenet. Az anyagot 2001 tavaszán gyűjtöttem. A gyűjtés során minden olyan házhoz ellátogattam, ahol szarvasmarhát tartanak, összeírtam az összes állat nevét, korát és jellemző tulajdonságát. Sok esetben a tulajdonosok magyarázattal is szolgáltak a névadás motívációjára. Dolgozatomban sajnos már nem tudom közölni az egykori kolhoz állatainak a névanyagát, pedig érdemes lett volna összehasonlítani az intézményes állatnévadást a gazdák névadási szokásaival.

Adatgyűjtésem során a faluban 136 szarvasmarhát találtam, ezek összesen 88 nevet viselnek. Az alábbiakban ezeket a neveket vizsgálom különböző szempontok alapján.

A névanyag vizsgálata

A névadás indítéka

Külső tulajdonság:

az állat szőre: *Bodor, Bugi, Bundás, Cigány, Daru, Fakó, Hattyú, Holló, Kontyos, Kormos, Piros.*

szarva: *Csákó.*

termete: *Baba, Bajnok, Csinos, Nyalka.*

feltűnő jegye: *Cifra, Csillag, Lámpás, Foltos, Tarka.*

Belső tulajdonság: *Aranyos, Bamba, Betyár, Bitang, Büszke, Csalfa, Jámbor, Kedves, Mama, Rendes, Tündér.*

Az állat mozgása: *Csárdás, Fickó, Fürge, Szeles, Szöcske.*

Valamilyen esemény: *Dajka.*

Az állat valamilyen szokása: *Álmos, Torkos, Zsivány.*

Ismeretlen: *Bimbó, Dóka, Fátyol, Fecske, Fige~Füge, Gyöngyös, Kincses, Lila, Liliom, Rigó, Sólyom, Szajkó, Szedres, Szegfű, Tulipán.*

A nyelvi eszköz

A. A tulajdonság megnevezése:

Külső tulajdonság: *Bodor, Bugi, Bundás, Cigány, Fakó, Holló, Kormos, Csákó, Kontyos, Csinos, Nyalka, Cifra, Tarka, Foltos.*

Belső tulajdonság: *Aranyos, Betyár, Bitang, Büszke, Csalfa, Jámbor, Kedves, Rendes Fürge, Szeles.*

B. Metafora:

Baba, Bajnok, Betyár, Bimbó, Cigány, Csillag, Dajka, Daru, Fátyol, Fecske, Fickó, Füge, Hattyú, Holló, Lámpás, Liliom, Rigó, Sólyom, Szajkó, Szegfű, Szöcske, Tulipán, Tündér, Zsivány, Csárdás, Fickó, Szöcske.

Valamilyen tulajdonnév:

személynév: *Bandi, Betti, Borcsa, Bori, Böske, Gizi, Julcsa, Kati, Lajka, Lilia, Mancsi, Meggi, Mici, Mimi, Ráró, Riska, Rozi, Rózsa, Rózsi, Samu, Sanyi, Sárrika, Szilvi, Teri, Terka, Viola, Virág, Zsuzsi.* A tehének női keresztnévet, míg a bikák rendszerint férfi keresztnévet viselnek. A személynevekből keletkezett szarvasmarhanevek nagy része becenév, csak kevés olyan név van, amely képző nélkül fordul elő. A magyar eredetű nevek mellett feltűnik szláv (*Lajka, Lilia*), illetve érdekes módon angol eredetű (*Meggi*) is. Ez utóbbi alighanem a média hatására keletkezett.

földrajzi név: *Rajna.* A folyónevekből általában kutyanéveket szoktak képezni, ebben az esetben azonban egy tehén visel folyónevet. Gazdája szerint egyszerűen megtetszett neki ez a név, és ezért választotta az állat nevéül.

A nevek szótagszáma

Kéttagú: *Álmos, Baba, Bajnok, Bamba, Bandi, Betti, Betyár, Bimbó, Bitang, Boci, Bodor, Borcsa, Bori, Böske, Bugi, Bundás, Büszke, Cifra, Cigány, Csákó, Csalfa, Csárdás, Csillag, Csinos, Dajka, Daru, Dóka, Fakó, Fátyol, Fecske, Fickó, Fige, Füge, Foltos, Fürge, Gizi, Gyöngyös, Hattyú, Holló, Jámbor, Julcsa, Kati, Kedves, Kincses, Kontyos, Kormos, Lajka, Lámpás, Lila, Mama, Mancsi, Meggi, Mici, Nyalka, Nyorka, Piros, Rajna, Ráró, Rendes, Rigó, Riska, Rozi, Rózsa, Rózsi, Samu, Sanyi, Sólyom, Szajkó, Szedres, Szegfű, Szeles, Szilvi, Szöcske, Tarka, Teri, Terka, Torkos, Tündér, Virág, Zsivány, Zsuzsi.*

Háromtagú: *Aranyos, Lilia, Liliom, Sárrika, Tulipán, Viola.*

A nevek döntő többsége kéttagú, mindössze 5 olyan név van, amely háromtagú. Ez a nevek 5,68 %-át teszi ki.

Hangrend

Magas: *Álmos, Aranyos, Baba, Bajnok, Bamba, Bandi, Bodor, Borcsa, Bundás, Csákó, Csalfa, Csárdás, Dajka, Daru, Dóka, Fakó, Fátyol, Foltos, Hattyú, Holló, Jámbor, Julcsa, Kontyos, Kormos, Lajka, Lámpás, Mama, Nyalka, Nyorka, Rajna, Ráró, Rózsa, Samu, Sólyom, Szajkó, Tarka, Torkos.*

Mély: *Betti, Böske, Büszke, Fecske, Fige, Füge, Fürge, Gizi, Gyöngyös, Kedves, Kincses, Meggi, Mici, Mimi, Rendes, Szedres, Szegfű, Szeles, Szilvi, Szöcske, Teri, Tündér.*

Vegyes: *Betyár, Bimbó, Bitang, Boci, Bori, Bugi, Cifra, Cigány, Csillag, Csinos, Fickó, Kati, Lila, Lilia, Liliom, Mancsi, Piros, Rigó, Riska, Rozi, Rózsi, Sanyi, Sárrika, Terka, Tulipán, Viola, Virág, Zsivány, Zsuzsi.*

Statisztikai szempontból vizsgálva a nevek arányát megállapíthatjuk, hogy 42 % magas hangrendű, 25 % mély hangrendű, míg 33 % vegyes hangrendű.

Töszó:

Főnév: *Baba, Bajnok, Betyár, Bimbó, Cigány, Csákó, Csillag, Dajka, Daru, Fátyol, Fecske, Fickó, Fige, Füge, Hattyú, Holló, Lilia, Liliom, Mama, Rajna, Ráró, Rigó, Rózsa, Sólyom, Szajkó, Szegfű, Szöcske, Tulipán, Tündér, Viola, Virág, Zsivány.*

Melléknév: *Bamba, Bitang, Bodor, Büszke, Cifra, Csalfa, Fakó, Fürge, Jámbor, Lajka, Lila, Nyalka, Piros, Tarka.*

Képzett szó:

Főnévből (tulajdonnévből) képzett főnév (becenév): *Bandi, Betti, Boci, Bori, Borcsa, Böske, Bugi, Dóka Gizi, Julcsa, Kati, Mancsi, Meggi, Mici, Mimi, Nyorka, Riska, Rozi, Rózszi, Samu, Sanyi, Sárka, Szilvi, Teri, Terka, Zsuzsi.*

Főnévből képzett melléknév: *Álmos, Aranyos, Bundás, Csárdás, Csinos, Foltos, Gyöngyös, Kedves, Kincses, Kontyos, Kormos, Lámpás, Rendes, Szedres, Szeles, Torkos.*

A képzett és a tőszavak aránya a névanyagon belül nagyjából egyenlő, a tőszavak az összes név 52,25 %-át, míg a képzett szavak a névanyag 47,75 %-át alkotják.

A leggyakoribb nevek

Mancsi 8 (9 %)	Szegfű 6 (6.8 %)
Dajka 5 (5.68 %)	Daru 5
Riska 5	Bimbó 4 (4.54 %)
Holló 4	Kedves 4
Böske 3 (3.4 %)	Csillag 3
Rigó 3	Virág 3
Baba 2 (2.27 %)	Betyár 2
Büszke 2	Fecske 2
Foltos 2	Tündér 2

A hetenyi szarvasmarha-névanyag vizsgálata során kiderült, hogy a leggyakrabban személynévvvel nevezik el az állatokat, tehének esetében ez mindig női, bikáknál pedig férfi keresztnév. Sok esetben az állat külső- és belső tulajdonságai szolgálnak a névadás alapjául. Az adatközlőimtől kapott magyarázatok alapján megállapíthatom, hogy a névadás során a gazdák általában a megszokott, divatos neveket adják az állatoknak – erre bizonyíték a sok személynévi eredetű állatnév is –, és csak ritkán kerül sor olyan név létrehozására és használatára, amely teljesen új, az addigi névrendszertől különböző lenne. A nevek szótagszáma szerint döntő többségben vannak a kéttagú nevek, csak 6 háromtagú név fordul elő. A szavak hangrendje szerint nagyjából egyenlő arányban oszlanak meg a magas (42%), a mély (25%) és a vegyes (33%) hangrendű szavak. Az alaktani vizsgálat során kiderült, hogy körülbelül fele-fele arányú a tőszavak és a képzett szavak száma. A képzettek között jelentős a személynévekből képzett becenevek száma.

Az állatállomány nagyságához képest a nevek száma meglepően magas, ami nagy változatosságról tanúskodik. A háztáji- és farmergazdaságok gyarapodása,

az állatlétszám további növekedése remélhetőleg a névanyag további bővülését vonja majd maga után.

Hivatkozott irodalom:

J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

SEBESTYÉN ZSOLT

NÉVADÁS ÉS NÉVMÁGIA A SZÁZ ÉV MAGÁNYBAN

A Száz év magány egy család néhány generációjának története, ugyanakkor sokkal több is annál: egy korszak, egy nép, sőt az egész emberiség története. Az új mitológia, Latin-Amerika végeérhetetlen polgárháborúktól sújtott, a ciklikus idő hatalmának alávetett élete mellett felfejthetetlenül át-meg átszövik a regény sorait az ősi mítoszok szálai, a kollektív emlékezet megnyilvánulásai. Paradicsom, vérbűn és özönvíz, tudásvágy, büntetés és homályos jóslatok. A végzetük pókhálójába reménytelenül belegabalyodó emberek sorsa már születésük előtt eldőlt, nevük egész életüket meghatározza.

A mitológiai pókháló középpontjában a család ősapja, José Arcadio Buendía áll. Ádám volt ő, mígnem a benne rejtőző Káin által elkövetett bűn miatt kiűzetett a Paradicsomból. Mózesként keresi hosszú éveken át népének az új hazát, élete végén pedig a sziklához láncolt Prométheusz testesül meg gesztenyefához kötözött alakjában. Kettős keresztneve természetének összetettségét tükrözi. A *José* újabb pátriarchát, a bibliai Józsefet idézi. Ő is messzire került szülőföldjétől, de eszével és különösen álomlátásaival felvirágoztatta új hazáját. José Arcadio is rendelkezett e képességgel: Macondo városát, sőt magát a nevet is álmában látta és hallotta először. Ébren is álmodott, a vándorcigányok által mutatott csodákkal kísérletezett, tudásvágya kielégíthetetlen volt. Az *Arcadio* ugyanakkor egyértelműen az ókori Görögország egyik legelmaradottabb területére, Árkádiára utal, ezáltal is tükrözve jellemének másik vonását, a benne rejlő szelídítetlen őserőt, a gyilkosságban megnyilvánuló vadságot. Ezt enyhíti a névhez később hozzátapadó idilli hangulat, hiszen a természet felértékelődésének korában Árkádia a költészet hazájává nemesült, azonos nevű fia, és különösen unokája jelleméből azonban már teljességgel hiányzik ez a lágyág.

José Arcadio jellemvonásai megoszlanak két fia között: az idősebbik a testi ember, míg a fiatalabbik a szellemi lény. José Arcadiót az ösztönei irányítják, amikor viszonyt kezd Pilarral, amikor megszőkik a cigányokkal, és különösen akkor, amikor beleszeret Rebecába. Ekkorra a külseje is hasonló jelleméhez, hatalmas testét ijesztő tetoválások borítják. *Aureliano* ezzel szemben szégyenkezik ösztönei miatt, egész napokat tölt apja kísérleteivel és Melchiades írásával, töprengéssel. Apja álmokat látott, ő pedig jóstehetiséggel